

“
SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Europos mainai: taika vietoj Dievo

Apie nūdienos lietuvių santykį su tiesa kalbamės su Lietuvos edukologijos universiteto Istorijos fakulteto Filosofijos katedros dėstytoju, metafizinio romano „Angelofilai: trys istorijos apie sielos alchemiją“ ir poezijos knygos „Akys girdi sielagėlę“ autoriumi filosofijos mokslų daktaru Augustinu DAINIU.

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

- Kultūrinėje spaudoje skaičiuojamas jūsų filosofinius svarstymus apie Poncijaus Piloto klausimą, užduotą Jėzui: „Kas yra tiesa?“, nejučia pagalvoti - argi mes nesame dar vargingesni ir už vargšą Poncijų Pilotą? Juk anas turėjo nors apgailėtina, skurdžiadvasišką, bet bent jau savąją tiesą, o mes - neturime jokios. Užuoat priklaupę prieš imperatorių, anų dienų krikščionys verčiau sutikdavo būti liūtų sudraskyti, o dabartiniai, manau, ne tik ramiausiai priklaupę, bet po to ir ramiausiai nueitę savais keliais nesusimastę, kad ką tik išdavę savas tiesas. Aš klystu?

- Ko gero, su didžiūma taip ir nutiktų - priklaupę, pagarbintų „dėl akių“, sau pasakytų, kad tai daro nenuoširdžiai - aplinkybių verčiami, ir tikrai nemanytų išdavę savąsias tiesas. Mirti už tiesą šiuolaikiniam žmogui apskritai atrodytų kvaila, kad ir kokia ta tiesa būtų.

Mūsų laikais tiesos problema apskritai nėra svarstoma - socialinėje aplinkoje, kurioje gyvename, tarsi nėra netgi etiška apie amžinąsias, visuotines tiesas svarstyti. Kokia gi tiesa gali jungti žmones, it kokioje kokteilinėje suplaktus tautų katilė, religijų katilė, imigrantų kuriamų mikrokultūrų katilė? Tai gi, vienintelė nūdienos Europos tiesa - politkorekcija. Europa sąmoningai atsižada savo viso epochomis kaupto ir puoselėto filosofinio, istorinio, kultūrinio paveldo, atsižada lig šiol turėtosioms savo tapatybės, tarsi teigdama: „Sutinku likti be filosofinio stuburo, neturėti jokių skiriamųjų bruožų, kad tik būtų taika.“

Tad minėtasis nūdienos žmogaus „jokios savo tiesos neturėjimas“ - programinis, inicijuotas naujosios Europos Sąjungos visuomenės kūrėjų. Juk žinome - nenorint sėti tarp žmonių nesantaikos į Europos Sąjungos Konstituciją net ir Dievas nebuvo priimtas. Mat

Stasio Žumblo nuotr.

kaip bepažiūrėsi - ankstesnė Europa tikrai buvo nuožmios nesantikos židiny, kas keletą metų užtvindantis žemę krauju, o nereta karų priežastis - religiniai konfliktai. Todėl visa tai, ką matome ir patiriame, tėra mėginimas kurti Europą be karų.

- Bet ko gi verta yra tokia taika, sukurta moralės sąskaita, nacionalinio identiteto sąskaita, žmonių tikėjimo ir dvasinio gyvenimo sąskaita?

- Turit mintyje, kad taikos vardan yra keičiamas pats žmogiškumo turinys? Ko gero, taip ir yra. Tačiau ne taip jau maža manančių, kad tai - tinkama kaina. Na, pagal-

vokime kad ir apie patriarchalinių visuomenės įpročių atsikratymą, apie moterų teises, apie individo žodžio, veiksmų, karjeros laisvę, apie neaprepiamas galimybes rinktis... Dažnas pasakytų, kad kaip tik dabar yra Europos „aukso epocha“.

Idėją tautų ir mentalitetų suniveliovimo pagrindu sukurti taikią visuomenę Europai, manau, pamėtėjo Jungtinių Amerikos Valstijų pavyzdys. Tik vargu ar tai adekvatu - JAV visuomenė natūraliai formavosi ne nacionaliniu pagrindu, o Europa per amžius egzistavo ne tik kaip atskirų tautų, bet taip pat ir kaip atskirų valstybių, atskirų kultūrų visuma. Todėl dirbtinis naujos

tapatybės skiepijimas Europos psichikai - gana skausmingas.

- Bet kas gi čia per nauja tokia tapatybė, kuri neleidžia žmogui turėti bet kokios konkrečios savo nuomonės, prisibijant, kad ta nuomonė gali kam nors nepatikti?

- Tautiniai reikalai, unikalūs mentalitetų skirtumai, filosofinis, kultūrinis paveldas - būtent tokia ir yra kaina už taiką. Tiesa yra aukojama ant taikos altoriaus.

Žinoma, nemaža filosofų, iškilų asmenybių kritikuoja tokią naujosios visuomenės inžineriją, tačiau mūsųose, deja, karaliauja laisvamaniškų ir ateistinių pažiūrų prancūzų filosofų pagimdytas demokratinis materializmas. Iš esmės visa tai, ką šiandien rašo Vasiliauskaitė, Bielskis ar Donskis, ir yra pastangos iš Lietuvos visuomenės sąmonės lig šiol turėtą tapatybę išdildyti. Dėl jų manymu, taurios ir priemonės pateisinančios priežasties - idant lengviau sutartumei su kitais.

- Apibrėžkite, ką reiškia žodis „asmenybė“?

- Na, tai žmogus, turintis savy moralės svertą ir savaisiais žodžiais, savaisiais veiksmais atstovaujantis labiau ne sau, o idėjai, didesnei ir ilgaamžiškesnei už jį patį. Deja, naujai kuriamoje ES visuomenėje asmenybės vietos nepalikta. Kuriamas hiperkomunikabilus pasaulis, kuriame pati hiperkomunikacija nutrina visas skirtības tarp individų, paskirus žmones paversdama tiesiog socialinio tinklo dalimi ir įpratindama tuo tenkintis.

- Pirmosios ES švietimo programų užaugintos kartos jau pasiekė universitetus. Ką galite pasakyti apie dabartinius studentus - ateities Lietuvą? Ar asmenybių tarp jų esama?

- Atsirado labai ryškus studento tipas - ryžtingas, emancipavęsis, guviai mąstantis, nebijantis reikšti nuomonės, bet visiškai ateistas. Šio tipo studentai netiki Dievu ir metafiziniais klausimais nekvaršija sau galvos. Jų nuostata: gyvenimas trumpas, todėl reikia skubėti juo mėgautis.

Ta studentų dalis, kuri laiko save tikinčiais, didžiąja dalimi nepriskiria savęs nė vienai konkrečiai konfesijai - sako tik Aukštesniąją Jėgą, bet ne tuo, kas rašoma Biblijoje.

Tai leidžia numanyti, kad ateities Lietuvos visuomenė bus ateistinė. Vakarų filosofai šią Katalikų

bažnyčios krizę įvardija terminu „naujasis religingumas“. Turima omenyje, kad Katalikų bažnyčios prarastų pozicijų sąskaita atsirado daug naujų religinių ar pusiau religinių judėjimų, meditacijos būrelių... Šiuolaikine kalba reikėtų sakyti, kad Katalikų bažnyčia neatranda būdų, kaip simpatiška save pateikti dabartinės religijų rinkos sąlygomis.

Todėl, tęsiant mūsų diskusiją apie nūdienos žmogaus santykį su tiesa, nebeliko ir paties svarbiausiojo gynybinio tiesos bastiono - Bažnyčia prarado visuomenės moralės sergėtojo, žinančiojo tiesą, monopolį.

O realybėje visa tai atrodo šitaip: tarp kurso draugų pasklidus žiniai, kad vieno mano studento tėvas - katalikybės mokytojas, kiti studentai jam sukūrė tokį psichologinį spaudimą, kad jis buvo priverstas pereiti į neakivaizdinių studijų programą.

- Na, o jei kalbėtume ne apie religinį, o tautinį kontekstą? Ši Lietuvos ateitį kursianti karta dar tebeturi tautybę? Tėvynę?

- Na, matyt, Slavojus Žižekas padarė savo... Tarp studentų neįtikėtinu tempu plinta marksizmo doktrina. Jie aktyvūs, pasikaustę žiniomis, save visai be humoro vadiną „leniniečiais“, nors ir nėra nusiteikę prorusiškai, jie - už socialinę veiksmą, už revoliuciją, už „išsivadavimą iš buržuazinės santvarkos“... Nacionalinis kontekstas kaip ir lieka nušalyje, patriotizmą jaunimo sąmonėje keičia socialinis aktyvumas.

- Neslėpsiu, jūsų įvardyti ženklai, prognozuojantys bedievę, betautę ir bedvasę ateities Lietuvą, mane ne juokais gąsdina. Sakykit, ko imtis pedagogams, filosofams, kultūros ir valstybės žmonėms, kad Lietuva tame ES tautų katilė neprapultų - neprarastų savosios tapatybės?

- Reikia iškilų asmenybių, gebančių ir norinčių būti moraliniais ir idėjiniais vedliais, savuoju gyvenimu liudyti deklaruojamą tiesą, savąjį tikėjimą. Jaunimas visais laikais ieško tų, su kuriais galėtų tapatintis. Brandžių, šviesių ir išmintingų žmonių, galinčių tokiais vedliais tapti, be abejo, esama, tačiau asmenybė, idant paskui ją būtų norima sekti, privalo dar būti ir kilni.

O ką mes turime daryti? Turime visi uoliai vykdyti savąsias misijas, turime drįsti daiktus ir reiškinius vadinti savaisiais vardais ir tokiu būdu kurti dirvą tiems vedliams atsirasti. Turėti savąją tiesą ir ją liudyti.

Konkreto recepto ar metodo čia nėra ir būti negali. Asmeniškai aš netikiu socialinių programų verte, netikiu selekcinio gėrio auginimu - tik individualybėmis ir asmenybėmis. Tokiais vienišiais aristokratais, donkichotais, kurių liudijama tiesa - nei epochoms, nei madoms keičiantis - nekinta.

Mes ištikimi Antanui Šabaniauskui!

Šabaniausko premijos laureatų, diplomantų ir svečių koncertas

Gruodžio 16 d. 19 val. Kauno valstybiniame muzikiniame teatre

LAUREATAI: Nijolė TALLAT-KELPŠAITĖ, Viktoras MALINAUSKAS, Birutė PETRIKYTĖ, Nelly PALTINIENĖ, Adolfas JARULIS
DIPLOMANTAI: Birutė DAMBRAUSKAITĖ, Laima ŽEMAITYTĖ

SVEČIAI: Eduardas KANIAVA, GIULIJA, Aleksas LEMANAS, Jūratė MILIAUSKAITĖ, Ovidijus VYŠNIAUSKAS, Asta BAGDONAVIČIENĖ, Romas BUBNELIS, Roma MACIULYTĖ, Rolandas PETRIKIS, Andželika PETRIKYTĖ, Vaiva ABROMAITYTĖ, Grasilė GUDAITYTĖ

Akomponuoja Šiaulių miesto bigbendas, dirigentas Jaroslavas Cechanovičius. Lindyhop šokėjai Tadas Vasiliauskas, Ana Umnova. Vakarų vedėjas muzikologas Viktoras Gerulaitis.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai

Vilniaus pilių istoriją galime laikyti Lietuvos istorijos centrine ašimi. Kada buvo pastatyta pirmoji Žemutinė pilis ir kiek kartų perstatyti Valdovų rūmai, parašytos net kelios Napoleono Kitkausko knygos, šio straipsnio tikslas - ne aprašyti jų turtingą istoriją, bet prisiminti, kada buvo nugriauti, kokiomis aplinkybėmis tarsi Feniksas iš pelenų prisikėlė ir kokia jų paskirtis šiandien.

Jau XIII a. pabaigoje į valdžią Lietuvoje atėjus Gediminaičių dinastijos valdovams, Pilies kalno papėdėje pradėti statyti mūro įtvirtinimai. Archeologiniai ir dendrochronologiniai tyrimai parodė, kad tai ankstyviausi mūro civilizacijos požymiai dabartinėje Lietuvos teritorijoje. Didžiųjų kunigaikščių Vytenio ir Gedimino valdymo metais šioje vietoje suformuota autonomiška mūro pilis su gynybinėmis sienomis, bokštais, statiniais jos viduje. Šis gynybinis kompleksas XIV a. pradžioje dar apjuostas ir platesnę teritoriją aprėpusiais Žemutinės pilies mūrais ir tapo vėlesnės Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rezidencijos plėtros vieta. Vytauto Didžiojo ir kitų valdovų laikais gotikinius bruožus turėję statiniai Vilniaus žemutinėje pilyje ir toliau nuolat buvo perstatomi. Manoma, kad XV-XVI a. sandūroje, valdant Lietuvos didžiajam kunigaikščiui, o vėliau ir Lenkijos karaliui Aleksandrui Jogailaičiui, Žemutinės pilies šerdyje stūksoję viduramžiški statiniai perstatyti į vėlyvosios gotikos rezidencinius rūmus, Žygimanto Senojo laikais šie įgijo renesansinių bruožų. Valdovų rūmų plėtra ir naujų korpusų statybos vyko 1544-1548 metais valdovo Žygimanto Augusto iniciatyva. Šiuo laikotarpiu fasadai jau buvo tinkuojami, jie dar papildyti natūralaus akmens karnizais, Renesanso epochai būdingais langų apvadais. Po 1610 m. gaisro Valdovų rezidencijos Vilniaus žemutinėje pilyje rekonstrukcija rūpinosi Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Zigmantas Vaza, vėliau - šio sūnus Vladislovas Vaza. Rūmų atnaujinimo darbai buvo veikiami naujojo stiliaus - šiaurietiškojo manierizmo, kuris netrukus peraugo į ankstyvąjį baroką.

Tačiau rūmų pietų ir rytų korpusų išorės ir kiemų fasadų pagrindinė kompozicinė sąranga išliko be didesnių pakeitimų.

XVIII a. antroje pusėje Žemutinės pilies rūmai buvo apieisti: po gaisrų ir karų nebuvo tinkami remontuoti, stovėjo tušti ir neprižiūrėti. Lietuvos gubernatoriui reikalaujant, miesto magistratas 1799 m. spalio 19 d. pasirašė sutartį su Kremenčugo pirkliu Moisiejumi Sluckiu: jam leista rūmus nugriauti 1801 m. Nemaža dalis plytų buvo perduota Lietuvos vyriausiajai mokyklai - universitetui. Iš jų Botanikos sode buvo pastatyti didžiojo šiltnamio sienos ir gilūs pamatai. Tik rūmų rytinio korpuso šiaurinė dalis liko nenugriauta; joje po rekonstrukcijos apsigyveno Abraomas Šliosbergas. Tai rodo, kad vilniečiai patys nebuvo linkę griauti Valdovų rūmų, todėl vykdytojus teko kviesti iš svetur. XIX a. pradžioje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės simbolio nebeliko, viskas buvo suldyta su žeme.

► Gedimino kalno papėdėje surasti archeologiniai radiniai eksponuojami autentiškose erdvėse. Tai yra ta vieta, pasak Justino Marcinkevičiaus, kur labai daug Lietuvos...

Dr. N.Kitkauskas pasakojo, kad 1983 m. Vilniaus miesto valdžia nutarė senamiestyje pastatyti Nacionalinę galeriją. Susikūrė net 24 architektų kolektyvai, kurie konkursui pateikė savo projektus. „Mes su architektu Augiu Gučiu pateikėme projektą, siūlydami atstatyti Valdovų rūmus ir juose įrengti Nacionalinę galeriją. Tai galbūt ir buvo pirmasis žingsnis, žengtas virtualioje erdvėje. Recenzantai gerai įvertino mūsų darbą, bet buvo pasakyta, kad Vilnius juk ne Varšuva - tuo metu ten buvo atstatomi karališkieji rūmai.“

Bėgo metai - devintajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje buvo nuspręsta A.Šliosbergo namą (šiame name pokaryje buvo įkurdinti Respublikiniai pionierių rūmai) pritaikyti Tautų draugystės muziejui, todėl reikėjo atlikti architektūrinius ir archeologinius tyrimus. Jie pradėti 1987 m.

ir vyko iki 2009 metų. Įsitikinta, kad šis pastatas išsaugojo ne tik Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų Žemutinėje pilyje rūsius, bet ir rezidencijos pirmojo aukšto sienų fragmentų. 1993 m. įkurta savarankiška įstaiga Pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys“.

2000 m. Seime buvo priimtas įstatymas dėl Valdovų rūmų atkūrimo ir paskirties. Kertinis akmuo, atkuriant Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rezidenciją, buvo padėtas 2002 m. gegužės mėn. ir didelį Tautos pasiryžimą atkurti Valdovų rūmus palaikė tuometis Lietuvos prezidentas Algirdas Brazauskas: „Noriu, kad Lietuva išmokyti gyventi pati, o antras mano gyvenimo tikslas - užbaigti Valdovų rūmus. Ir aš manau, kad tai yra valstybingumo simbolis...“ - tokie žodžiai mus pasitinka įeinant pro rūmų vartus.

Paradoksalu, tačiau kai prasidėjo atkūrimo darbai, pasipylė kritika, ir ne iš eilinių piliečių, o iš intelektualų ir politikų. Priežasčių yra kelios, pirmiausiai tai dėl nesąmoningumo, an-

bių amplitudė siekia nuo Vatikano iki Persijos. Stebėdami eksponuojamus autentiškus radinius, kurie buvo surasti archeologinių kasinėjimų metu, žmonės mato, kaip keitėsi Vilniaus centre gyvenusių pirmųjų gyventojų beveik nuo akmens amžiaus iki XVII a. vidurio, kai rezidencija buvo suniokota maskvėnų kariuomenės. Remiantis archeologine, istorine medžiaga, Jogailaičių dinastijos ir kitų Europos monarchų rezidencijų analogijomis, atkuriami vizija, kaip galėjo atrodyti rezidencijos gotikiniai, renesansiniai bei ankstyvojo baroko interjerai ir kokias funkcijas šios menės atliko istoriniais laikais.

Kiekviena Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rezidencijoje surengta paroda papildoma pažintine, kultūrine ir edukacine programa. Gyvosios parodos ciklo metu vyksta nemokamos viešos paskaitos ir kino filmų peržiūros, rengiami edukaciniai, literatūriniai, muzikiniai projektai, visuomenės susitikimai su istorikais bei kultūros paveldo tyrėjais. Taip išplečiamos parodos informacinės galimybės. Išleidžiami parodų katalogai, kurie turi išliekamąją vertę, juose skelbiami tyrinėtojų straipsniai. Muziejus rengia ir publikuoja mokslines studijas, skelbia istorinius šaltinius.

Nors muziejai vertinami pagal kiekybinius statistinius parametrus, Valdovų rūmų muziejus sukuria dalykus, kurių pagal šiuos parametrus negalima išmatuoti. Tai yra socialinis kapitalas, nes čia ateina žmonės su šeimomis praleisti laiką, kad pažintų savo praeitį. Svarbus dalykas ir pilietinė pridėtinė vertė, patriotiškumo ugdymas, tai labai svarbi misija - ne kartą išėjus iš rūmų, teko girdėti žmones sakant: „Aš didžiuojuosi, kad esu lietuvis, nes aš daug sužinojau apie save, savo kraštą, istoriją, apie čia gyvenusius žmones ir juos pažinęs, aš jaučiu atsakomybę už tai, ką aš čia veikiu šiame gyvenime ir ką aš perduosiu ateities kartoms.“ Ta šviesa, kuri užsidega aktyve kiekvieno apsilankiusio Valdovų rūmuose, atkartojama ir mūsų „Tautiškoje giesmėje“: „Ir šviesa, ir tiesa, mus žingsnius telydi...“ Akmuo, kuris statytojų buvo atmetas, tapo kertiniu akmeniu.

Gerimantas STATINIS

RĖMĖJAI:

LIETUVOS POLICIJA

DRAGAI:

